

Nr 14.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående extra krigstidstillägg åt vissa lärare vid statsunderstödda folkhögskolor; given Stockholms slott den 25 oktober 1918.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels för beredande av extra krigstidstillägg för vinterkursen 1918—1919 åt sådana befattningshavare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 11 december 1917 (Svensk författningssamling nr 813) angående statsbidrag för beredande av tillfällig löneförbättring för läsåret 1917—1918 åt lärare vid statsunderstödda folkhögskolor, å *extra tilläggsstat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 25,000 kronor;

dels förklara, att det extra krigstidstillägget skall i sin helhet gäldas av statsmedel samt utgå

a) med 175 kronor till varje ordinarie lärare,

b) med 100 kronor till varje icke ordinarie ämneslärare, vilkens tjänstgöringsskyldighet omfattar minst 15 undervisningstimmar i veckan,

c) med 75 kronor till varje annan lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 undervisningstimmar i veckan och vilken icke äger erhålla extra krigstidstillägg enligt de i mom. a) eller b) angivna grunder;

dels ock besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad angående den tillfälliga löneförbättringen finnes stadgat i omförmälda kungörelse den 11 december 1917.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Värner Rydén.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 oktober 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
 Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 THORSSON.

Extra krigs-
 tidstillägg åt
 vissa lärare
 vid stats-
 understödda
 folkhög-
 skolor.

Departementschefen, statsrådet Rydén anförde:

I anledning av Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning och en i ämnet väckt motion anvisade 1917 års riksdag på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av 45,000 kronor för beredande under läsåret 1917—1918 av tillfällig löneförbättring åt lärare vid statsunderstödda folkhögskolor att, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, utgå enligt vissa av riksdagen angivna grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder vore erforderliga.

Den 11 december 1917 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse i ämnet (Svensk författningssamling nr 813). Sagda kungörelse innehåller följande bestämmelser:

§ 1.

Tillfällig löneförbättring utgår vid statsunderstödd folkhögskola under läsåret 1917—1918:

a) med högst 350 kronor för vinterkurs och högst 100 kronor för sommarkurs till varje ordinarie lärare,

b) med högst 200 kronor för vinterkurs och högst 100 kronor för sommarkurs till varje icke ordinarie ämneslärare, vilkens tjänstgörings-skyldighet omfattar minst 15 undervisningstimmar i veckan,

c) med högst 150 kronor för vinterkurs och högst 100 kronor för sommarkurs till varje annan lärare, som har en tjänstgörings-skyldighet av minst 15 undervisningstimmar i veckan och vilken icke äger erhålla tillfällig löneförbättring enligt de i mom. a) eller b) angivna grunder.

§ 2.

Har under vinter- eller sommarkursen tjänstgöringen för sådan lärare, som avses i § 1 mom. b) eller c), någon del av tjänstgöringstiden icke omfattat 15 undervisningstimmar i veckan, må dock tillfällig löneförbättring till honom utgå, under förutsättning att sammanlagda antalet av hans undervisningstimmar under kursen uppgått till i medeltal 15 för varje vecka.

§ 3.

Med ordinarie lärare förstås i denna kungörelse sådan lärare, med vilkens befattning följer pensionsrätt enligt bestämmelserna i reglementet för dövstumläraernas pensionsanstalt den 8 oktober 1915.

§ 4.

Under här ovan i övrigt stadgade villkor må tillfällig löneförbättring utgå utan hinder därav

att läraren under endast en del av vinter- eller sommarkursen innehaft sin anställning, i vilket fall löneförbättringen skall beräknas för den tid, tjänstgöringen omfattat, i förhållande till den för kursen stadgade minimitiden,

att läraren på grund av offentligt uppdrag eller sjukdom åtnjutit tjänstledighet eller

att undervisningen vid skolan måst på grund av smittosam sjukdom för någon tid inställas.

§ 5.

I § 1 mom. b) eller c) omförmäld lärare, som är anställd även vid statsunderstödd lantmannaskola, må icke såsom lärare vid folkhögskolan

åtnjuta tillfällig löneförbättring, därest med hans befattning vid lantmannaskolan följer pensionsrätt i dövstumlärarynas pensionsanstalt. I annat fall må han, under förutsättning att den sammanlagda tjänstgöringen vid folkhögskolan och lantmannaskolan uppgår till i medeltal minst 15 undervisningstimmar i veckan, erhålla sådan löneförbättring, dock allenast med så stor del av det i § 1 mom. b) eller c) bestämda belopp, som i förhållande till hans sammanlagda tjänstgöring vid båda skolorna svarar mot hans tjänstgöring vid folkhögskolan, varvid tjänstgöringen beräknas efter medeltalet undervisningstimmar i veckan.

§ 6.

Ansökning om tillfällig löneförbättring enligt denna kungörelse skall ställd till Konungen och avfattad i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade formulär litt. A samt åtföljd av uppgifter och intyg i huvudsaklig överensstämmelse med bifogade formulär litt. B, så snart den kurs, för vilken bidrag avses, blivit avslutad, insändas till folkskolöverstyrelsen, som har att efter folkhögskolinspektörens hörande med eget yttrande till Oss överlämna densamma.

§ 7.

Av det belopp, som för varje särskilt fall må komma att bestämmas såsom tillfällig löneförbättring, utgå två tredjedelar av statsmedel, under villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes av landsting, kommuner eller enskilda.

§ 8.

Vad i denna kungörelse föreskrives med avseende på lärare skall äga tillämpning på såväl manliga som kvinnliga lärare.

Sedermera har 1918 års riksdag anvisat på extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 95,000 kronor för beredande under läsåret 1918—1919 av tillfällig löneförbättring åt lärare vid statsunderstödda folkhögskolor, att, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, utgå enligt följande grunder, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpning av dessa grunder äro erforderliga:

- 1) Den tillfälliga löneförbättringen utgår
 - a) med högst 700 kronor för vinterkurs och högst 300 kronor för sommarkurs till varje ordinarie lärare;

b) med högst 450 kronor för vinterkurs och högst 250 kronor för sommarkurs till varje icke ordinarie, manlig och kvinnlig ämneslärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 timmar i veckan;

c) med högst 350 kronor för vinterkurs och högst 250 kronor för sommarkurs till varje annan manlig och kvinnlig lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 timmar i veckan och vilken icke äger erhålla tillfällig löneförbättring enligt de i punkterna a) och b) angivna grunder.

2) Såsom bidrag till ifrågavarande tillfälliga löneförbättring utgå av det belopp, som för varje särskilt fall må komma att bestämmas, två tredjedelar av statsmedel, under villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes av landsting, kommuner eller enskilda.

Nu har folkhögskolinspektören E. Ingers i en till folkskolöverstyrelsen ställd och av överstyrelsen med eget utlåtande den 24 oktober 1918 till Kungl. Maj:t överlämnad skrivelse hemställt om förslag till riksdagen angående ytterligare tillfällig löneförbättring för läsåret 1918—1919 att av statsmedel utgå till under höstterminen 1918 vid statsunderstödda folkhögskolor anställda lärare med ett belopp av 300 kronor för ordinarie lärare och 200 kronor för icke ordinarie lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 undervisningstimmar i veckan. Till stöd för denna hemställan har Ingers anfört bland annat:

I överensstämmelse med kungörelsen den 11 december 1917 har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 augusti 1918 beviljat statsbidrag för tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid folkhögskolornas vinterkurser under läsåret 1917—1918 med tillhopa 30,391 kronor 37 öre. För sommarkurserna 1918 hava dessa löneförbättringar ännu icke kunnat utdelas, enär ett avsevärt antal skolor haft sin kvinnliga kurs förlagd till sensommaren och därför ej hunnit förrän helt nyligen ingiva sina underdåniga ansökningar om löneförbättring.

Det har emellertid vid handläggning inom överstyrelsen såväl av ansökningar beträffande vinterkurserna som av de ansökningar från sommarkurserna, vilka hittills inkommit, med all tydlighet framgått, att den andel av löneförbättringen, som skulle tillskjutas genom ortsbidrag, endast i ett fåtal fall överskridit den obligatoriska tredjedelen av hela löneförbättringen. För det övervägande flertalet av folkhögskolornas lärare har alltså lönetillägget för läsåret 1917—1918 ej kommit att överskrida de i kungörelsen stadgade, blygsamt tillmätta minimibeloppen. I några få fall ha landstingen under år 1918 beviljat extra dyrtidstillägg retroaktivt för innevarande år, men med dessa enstaka undantag ha lärarna fått nöja sig med sina förutvarande små lönebelopp, med tillägg av den av staten bestämda tillfälliga löneförbättringen. Att därigenom många råkat i en brydsam ställning och nödgats underkasta sig umbäranden av mycket påkostande art torde vara självklart och kan av mig på grund av personliga iakttagelser ytterligare bestyrkas.

Nu har visserligen riksdagen år 1918 beviljat för läsåret 1918—1919 en tillfällig löneförbättring att utgå med avsevärt höjda belopp i jämförelse med den för

föregående läsår beviljade, men den löneförbättring, som här avses, kan, åtminstone vad statsbidraget till densamma beträffar, icke komma lärarpersonalen tillgodo förrän efter avslutningen av vinterkursen 1918—1919, alltså i regeln tidigast vid mitten av år 1919.

För att bringa folkhögskollärarna den hjälp, de just nu behöva, synes ingen annan utväg möjlig än att hos urtima riksdagen år 1918 anhålla om en förhöjning av det för läsåret 1918—1919 beviljade bidraget för tillfällig löneförbättring, vilket särskilda bidrag då skulle utgå till de lärare, som under höstterminen 1918 äro anställda vid folkhögskolorna. Då det nu icke torde vara möjligt att för en sådan förhöjning fordra något motsvarande bidrag av landsting eller andra ortsmyndigheter, enär landstingen först hösten 1919 skulle kunna fatta beslut i sådant hänseende, och dyrtidshjälpen alltså icke skulle kunna komma lärarna tillhanda förrän nära ett år efter den tid, för vilken den skulle vara avsedd, synes det nödvändigt, att villkor om motsvarande bidrag för förhöjningen icke uppställas, utan att den i sin helhet bestrides av statsmedel.

Beträffande beloppet av den dyrtidshjälp, som borde tillkomma varje lärare, vill jag med hänvisning till vad folkskolöverstyrelsen i ett gemensamt med läroverksöverstyrelsen avgivet utlåtande föreslagit rörande ett liknande tillägg för de kommunala ungdomsskolornas lärarpersonal, framhålla, att behovet hos folkhögskollärarna icke kan anses mindre stort, särskilt som dessa lärare i regeln icke äro i tillfälle att bereda sig några biförtjänster. Jag tillåter mig därför föreslå samma förhöjning för deras räkning som för nyssnämnda lärargrupp, nämligen 300 kronor för ordinarie och 200 kronor för icke ordinarie lärare, varvid med hänsyn därtill, att övningslärare i regeln äro svagast avlönade, dessa skulle åtnjuta samma tillägg som extra ordinarie ämneslärare. Då antalet ordinarie lärare för nästa vinterkurs kan beräknas till omkring 100 och antalet icke ordinarie, övningslärare inbegripna, till omkring 82, skulle för ändamålet erfordras ett förslagsanslag av 46,400 kronor.

Folkskolöverstyrelsen har med instämmande i vad folkhögskolinspektören anfört beträffande behovet av löneförbättring för folkhögskolornas lärare hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå 1918 års urtima riksdag att bevilja sagda lärare ytterligare löneförbättring för år 1918 enligt samma grunder som dem, enligt vilka sådan löneförbättring kan varda tillerkänd lärarna vid folk- och småskolor.

Departemantschefen.

Att även lärarna vid de statsunderstödda folkhögskolorna under nuvarande förhållanden äro i starkt behov av något krigstidsunderstöd ligger i öppen dag. Då det ligger stor vikt på att sagda understöd snarast möjligt kommer dem till godo, synes det icke böra göras beroende av bidrag från landsting, kommuner eller enskilda utan helt utgå av statsmedel. Understödet torde lämpligen böra benämnas extra krigstidstillägg.

På grund av folkhögskolornas organisation utgår den tillfälliga löneförbättring, som av riksdagen tillerkänts berörda lärare, icke för kalenderår utan för läsår samt med olika belopp för vinterkurs och sommarkurs.

Med hänsyn till nämnda kursers förläggning på året torde vara lämpligast, att det extra krigstidstillägget finge utgå icke för senare halvåret av 1918 utan för nu pågående vinterkurs.

Beloppet för det extra krigstidstillägget har beträffande övriga lärargrupper, vilka erhållit tillfällig löneförbättring för år 1918, föreslagits till hälften av nämnda löneförbättring. I överensstämmelse härmed synes mig beloppet för det extra krigstidstillägget åt folkhögskolornas lärare böra sättas till hälften av den tillfälliga löneförbättring, som tillerkändes dessa lärare för vinterkursen under läsåret 1917—1918. I fråga om det extra krigstidstillägget i övrigt torde böra i tillämpliga delar gälla vad angående den tillfälliga löneförbättringen är stadgat i förut omförmälda kungörelse den 11 december 1917.

Med ledning av de inom ecklesiastikdepartementet tillgängliga uppgifter rörande antalet lärare av olika slag vid de statsunderstödda folkhögskolorna har beräknats, att ett förslagsanslag av 25,000 kronor skulle vara erforderligt för ifrågavarande extra krigstidstillägg.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels för beredande av extra krigstidstillägg för vinterkursen 1918—1919 åt sådana befattningshavare, som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 11 december 1917 (Svensk författningssamling nr 813) angående statsbidrag för beredande av tillfällig löneförbättring för läsåret 1917—1918 åt lärare vid statsunderstödda folkhögskolor, å *extra tilläggsstat* för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 25,000 kronor;

dels förklara, att det extra krigstidstillägget skall i sin helhet gäldas av statsmedel samt utgå

a) med 175 kronor till varje ordinarie lärare,

b) med 100 kronor till varje icke ordinarie ämneslärare, vilkens tjänstgöringsskyldighet omfattar minst 15 undervisningstimmar i veckan,

c) med 75 kronor till varje annan lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 undervisningstimmar i veckan och vilken icke äger erhålla extra krigstidstillägg enligt de i mom. a) eller b) angivna grunder;

dels ock besluta, att i fråga om det extra krigstidstillägget skall i övrigt i tillämpliga delar gälla vad

angående den tillfälliga löneförbättringen finnes stadgat i omförmälda kungörelse den 11 december 1917.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen biföll Hans Maj:t Konungen; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.